HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

19 septembrie 2013 *

„Cooperare judiciară în materie civilă — Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 — Proceduri de insolvență — Articolul 24 alineatul (1) — Executarea unei obligații «în beneficiul debitorului supus unei proceduri de insolvență» — Plată efectuată unui creditor al acestui debitor”

În cauza C-251/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de tribunal de commerce de Bruxelles (Belgia), prin decizia din 14 mai 2012, primită de Curte la 22 mai 2012, în procedura

Christian Van Buggenhout și Ilse Van de Mierop, în calitate de lichidatori ai Grontimmo SA,

împotriva

Banque Internationale à Luxembourg SA,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ilešič (raportor), președinte de cameră, domnii E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, doamna C. Toader și domnul C. G. Fernlund, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 14 martie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Van Buggenhout și pentru Van de Mierop, în calitate de lichidatori ai Grontimmo SA, de ei înșiși, precum și de C. Dumont de Chassart, avocat;

— pentru Banque Internationale à Luxembourg SA, de V. Horsmans, avocat;

— pentru guvernul belgian, de M. Grégoire, de M. Jacobs și de L. Van den Broeck, precum și de J.-C. Halleux, în calitate de agenți;

— pentru guvernul german, de J. Kemper și de T. Henze, în calitate de agenți;

— pentru guvernul francez, de G. de Bergues și de B. Beaupère-Manokha, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: franceza.

— pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes și de S. Duarte Afonso, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 mai 2013,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 24 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență (JO L 160, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 143).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Van Buggenhout și doamna Van de Mierop, în calitate de lichidatori ai Grontimmo SA (denumită în continuare „Grontimmo”), pe de o parte, și Banque Internationale à Luxembourg SA (denumită în continuare „BIL”), pe de altă parte, cu privire la o acțiune introdusă împotriva acesteia din urmă pentru rambursarea, la masa administrată de lichidatorii menționați, a plății efectuate de aceasta în favoarea unui creditor al Grontimmo.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (4), (23) și (30) ale Regulamentului nr. 1346/2000 au următorul cuprins:

„(4) Pentru buna funcționare a pieței interne este necesar să se evite ca părțile să fie tentate să transfere bunurile lor sau procedurile judiciare dintr-un stat membru în altul, în încercarea de a obține o situație juridică mai favorabilă («*forum shopping*»).

[...]

(23) În domeniul său de aplicare, prezentul regulament ar trebui să prevadă norme conflictuale unitare, care să înlocuiască, în cadrul domeniului lor de aplicare, normele interne de drept internațional privat. În absența unor dispoziții contrare, se aplică legea statului membru de deschidere (*lex concursus*) [...]

[...]

(30) Este posibil ca unele din persoanele interesate să nu aibă cunoștință despre deschiderea procedurii și să acționeze cu bună-credință de o manieră care vine în conflict cu noua situație. Pentru a proteja aceste persoane care, fără să fi avut cunoștință despre deschiderea procedurii în alt stat membru, execută o obligație față de debitor, când, de fapt, ar fi trebuit să execute obligația față de lichidatorul din cadrul procedurii din alt stat membru, ar trebui să se prevadă caracterul liberator al acestei executări sau plăți.”

4 Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 prevede:

„Prezentul regulament se aplică procedurilor colective ce iau naștere în contextul insolvenței debitorului care au ca urmare desistarea parțială sau totală a acestuia și desemnarea unui lichidator.”

5 Potrivit articolului 4 alineatul (1) din acest regulament:

„În absența unei dispoziții contrare în prezentul regulament, legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura [...]”

6 Articolul 21 alineatul (1) din același regulament prevede:

„Lichidatorul poate cere ca esențialul cuprinsului hotărârii de deschidere a procedurii de insolvență și, dacă este cazul, al celei de desemnare a sa să fie publicate în orice alt stat membru [...]”

7 Articolul 24 din Regulamentul nr. 1346/2000 prevede:

„(1) Persoana care execută, într-un stat membru, o obligație în beneficiul debitorului supus unei proceduri de insolvență deschise într-un alt stat membru, în loc să o fi executat în beneficiul lichidatorului acelei proceduri, este considerată liberată dacă nu a avut cunoștință despre deschiderea procedurii.

(2) Persoana care a executat această obligație înainte de realizarea publicității prevăzute la articolul 21 este prezumată, până la proba contrarie, că nu a avut cunoștință despre deschiderea procedurii de insolvență; persoana care a executat obligația după realizarea publicității este prezumată, până la proba contrarie, că a avut cunoștință despre deschiderea procedurii.”

Dreptul belgian

8 În dreptul belgian, falimentul este reglementat prin Legea privind falimentul (loi sur les faillites) din 8 august 1997.

9 Articolul 14 din legea menționată prevede că orice hotărâre declarativă de faliment este executorie cu titlu provizoriu și cu efect imediat de la pronunțarea acesteia, hotărârea declarativă de faliment aplicându-se de la ora 0.00 la data pronunțării sale și producându-și toate efectele de la această dată.

10 Articolul 16 din legea amintită precizează că, „începând cu data hotărârii declarative de faliment, societatea care a intrat în faliment se desistă de drept de administrarea tuturor bunurilor sale, chiar și a celor care îi pot reveni, atât timp cât se află în stare de faliment”.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 Grontimmo este o societate de dezvoltare imobiliară cu sediul în Anvers (Belgia). La 11 mai 2006, aceasta a făcut obiectul unei cereri de deschidere a procedurii de insolvență la tribunal de commerce de Bruxelles (Tribunalul Comercial, Bruxelles).

12 La 22 și, respectiv, la 24 mai 2006, două societăți debitoare ale Grontimmo au emis în beneficiul acesteia două cecuri, în valoare totală de 1 400 000 de euro.

13 La 29 mai 2006, adunarea generală anuală a Grontimmo a acceptat demisia administratorilor și a numit noi administratori, toți cu domiciliul în Africa de Sud, cu efect de la această dată. În aceeași zi, Grontimmo a achiziționat o opțiune de cumpărare cu o valoare de 1 400 000 de euro, emisă de Kostner Development Inc. (denumită în continuare „Kostner”), societate constituită la 29 martie 2006 și având sediul în Panama.

14 La 31 mai și la 22 iunie 2006, Grontimmo a deschis două conturi la Dexia Banque Internationale à Luxembourg, devenită BIL. Cele două cecuri în valoare totală de 1 400 000 de euro au fost, mai întâi, plătite în primul cont, iar cuantumul a fost apoi transferat în cel de al doilea cont.

15 La 2 iunie 2006, noii administratori ai Grontimmo au transmis către Dexia Banque Internationale à Luxembourg un ordin scris de emitere a unui cec bancar, cu o valoare de 1 400 000 de euro, în favoarea Kostner.

16 Grontimmo a fost declarată în stare de faliment la 4 iulie 2006 printr-o hotărâre a tribunal de commerce de Bruxelles, prin care această societate s-a desistat de drept de toate bunurile sale, desistarea operând de la prima oră a zilei menționate. Hotărârea respectivă a fost publicată în *Moniteur belge* la 14 iulie 2006, însă nu a făcut obiectul unei publicări în *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*.

17 La 5 iulie 2006, în executarea ordinului din 2 iunie 2006, Dexia Banque Internationale à Luxembourg a emis și a plătit, pentru plata opțiunii de cumpărare consimțită de Kostner, un cec în valoare de 1 400 000 de euro în beneficiul acestei societăți.

18 La 21 septembrie 2006, lichidatorii Grontimmo au solicitat Dexia Banque Internationale à Luxembourg restituirea imediată a cuantumului menționat arătând că această plată fusese efectuată cu încălcarea desistării de bunuri a societății care a intrat în faliment și că, prin urmare, nu era opozabilă masei creditorilor, întrucât plata respectivă fusese efectuată ulterior declarării falimentului. Dexia Banque Internationale à Luxembourg a refuzat să restituie cuantumul amintit pentru motivul că nu avea cunoștință de procedura de insolvență și că putea să se întemeieze pe articolul 24 din Regulamentul nr. 1346/2000.

19 Întrucât toate încercările de recuperare amiabilă au rămas fără rezultat, lichidatorii Grontimmo au declanșat procedura din litigiul principal la instanța de trimitere prin citația din 2 august 2010.

20 Instanța de trimitere își pune întrebarea dacă BIL se poate prevala de articolul 24 din Regulamentul nr. 1346/2000, dat fiind în special că, în speță, lichidatorii Grontimmo nu au procedat la o publicare, în Luxembourg, a conținutului esențial al hotărârii de deschidere a procedurii de insolvență împotriva acestei societăți și că nu se poate impune în mod rezonabil unui organism bancar dintr-un stat membru să verifice în fiecare zi dacă clienții săi din alte state membre nu fac obiectul unei proceduri de insolvență.

21 În aceste condiții, tribunal de commerce de Bruxelles a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Care este interpretarea care trebuie dată termenilor «obligație în beneficiul debitorului» cuprinși în articolul 24 din [Regulamentul nr. 1346/2000]? Acești termeni trebuie interpretați ca incluzând o plată efectuată în favoarea unui creditor al debitorului care a intrat în faliment, la cererea acestuia, atunci când partea care a executat această obligație de plată pe seama și în beneficiul debitorului care a intrat în faliment a executat-o fără a avea cunoștință despre existența unei proceduri de faliment deschise împotriva debitorului în alt stat membru?”

Cu privire la întrebarea preliminară

22 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 24 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că poate intra în domeniul de aplicare al acestei dispoziții o plată efectuată la ordinul unui debitor supus unei proceduri de insolvență unui creditor al acestuia.

23 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, deși Regulamentul nr. 1346/2000 conține, între altele, norme conflictuale pentru determinarea competenței internaționale, precum și a legislației aplicabile (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iulie 2012, ERSTE Bank Hungary, C-527/10, punctul 38 și jurisprudența citată), articolul 24 din regulamentul amintit nu se numără printre astfel de norme conflictuale, ci reprezintă o dispoziție de drept material care se aplică în fiecare stat membru independent de *lex concursus*. Întrebarea adresată nu vizează decât problema dacă o plată precum cea efectuată de Dexia Banque Internationale à Luxembourg în favoarea Kostner la ordinul Grontimmo intră sub incidența alineatului (1) al dispoziției menționate, potrivit căruia persoana care execută, într-un stat membru, o obligație în beneficiul debitorului supus unei proceduri de insolvență deschise într-un alt stat membru, în loc să o fi executat în beneficiul lichidatorului acelei proceduri, este considerată liberată dacă nu a avut cunoștință despre deschiderea procedurii.

24 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie, astfel cum au remarcat toate persoanele interesate care au depus observații, să se stabilească dacă noțiunea de executare a unei obligații „în beneficiul" debitorului supus unei proceduri de insolvență cuprinde numai plăți sau alte prestații către debitorul care a intrat în faliment sau și plăți sau alte prestații către un creditor al acestuia.

25 Domnul Van Buggenhout și doamna Van de Mierop, guvernul francez, precum și Comisia Europeană consideră că noțiunea menționată nu include o plată către un creditor al debitorului care a intrat în faliment. În schimb, BIL, precum și guvernele belgian, german și portughez susțin că o astfel de situație intră sub incidența aceleiași noțiuni.

26 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama atât de modul de redactare și de obiectivul acesteia, cât și de contextul dispoziției respective și de obiectivele urmărite de reglementarea din care aceasta face parte (a se vedea printre altele Hotărârea din 4 mai 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, Rep., p. I-4107, punctul 44 și jurisprudența citată).

27 În plus, necesitatea interpretării uniforme a regulamentelor Uniunii exclude posibilitatea ca, în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie privit în mod izolat și, dimpotrivă, impune ca acesta să fie interpretat și aplicat în lumina versiunilor existente în celelalte limbi oficiale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 septembrie 2009, Eschig, C-199/08, Rep., p. I-8295, punctul 54 și jurisprudența citată).

28 În ceea ce privește, pe de o parte, modul de redactare a articolului 24 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, trebuie arătat că, potrivit sensului obișnuit al termenilor „în beneficiul", executarea unei obligații în beneficiul unei persoane supuse unei proceduri de insolvență nu acoperă, *a priori*, situația în care o obligație este executată la ordinul acestei persoane în favoarea unuia dintre creditorii săi. Astfel, în accepțiunea lor curentă, termenii menționați semnifică numai că o obligație este executată în favoarea persoanei amintite, după cum confirmă, printre altele, versiunile acestei dispoziții în limbile spaniolă („a favor de"), engleză („for the benefit of"), italiană („a favore del"), neerlandeză („ten voordelen van") și portugheză („a favor de").

29 În fond, considerentul (30) al Regulamentului nr. 1346/2000 precizează, în special în versiunile în limbile germană („Zum Schutz solcher Personen, die [...] eine Zahlung an den Schuldner leisten"), engleză („In order to protect such persons who make a payment to the debtor") și suedeză („För att skydda sådana personer som infriar en skuld hos gäldenären"), că situația special vizată la articolul 24 alineatul (1) din acest regulament este cea a unei „plăți" către debitorul care a intrat în faliment.

30 În plus, articolul 24 alineatul (1) menționat prevede că obligația executată în beneficiul debitorului care a intrat în faliment ar fi trebuit să fie executată în beneficiul lichidatorului. Reiese fără ambiguitate din această precizare că articolul respectiv se referă la creanțele debitorului care a intrat în faliment care au devenit creanțe ale masei după deschiderea procedurii de insolvență.

31 Aceste elemente permit să se concluzioneze că, potrivit modului de redactare a dispoziției a cărei interpretare se solicită, persoanele protejate prin această dispoziție sunt debitorii debitorului care a intrat în faliment care, fie direct, fie prin intermediar, execută cu bună-credință o obligație în favoarea acestuia din urmă.

32 Împrejurarea că, în cauza principală, este vorba despre o bancă ce a efectuat, la ordinul și pe seama debitorului care a intrat în faliment, plata în cauză nu este relevantă în această privință. Astfel, banca, deși a îndeplinit o obligație contractată cu privire la acest debitor care a intrat în faliment, nu a executat obligația respectivă „în beneficiul" acestuia din urmă în sensul articolului 24 din Regulamentul nr. 1346/2000, dat fiind că debitorul menționat nu a fost beneficiarul plății amintite.

33 În ceea ce privește, pe de altă parte, obiectivul articolului 24 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 și al reglementării din care acesta face parte, rezultă din considerentul (30) al regulamentului respectiv că acest articol permite să se scoată de sub incidența controlului lichidatorului anumite situații care vin în contradicție cu noile împrejurări create prin deschiderea procedurii de insolvență.

34 În special, articolul 24 alineatul (1) menționat permite ca hotărârea referitoare la deschiderea procedurii de insolvență să nu fie imediat recunoscută, în măsura în care permite ca din masă să se scadă creanțele debitorului care a intrat în faliment plătite acestuia din urmă de debitorii săi de bună-credință.

35 Or, este necesar ca această dispoziție să nu fie interpretată într-un sens care să permită ca din masă să se scadă și bunurile pe care debitorul care a intrat în faliment le datorează unor creditori. Astfel, în cazul în care ar fi urmată o asemenea interpretare, debitorul care a intrat în faliment ar putea, prin executarea de către terți care nu au cunoștință despre deschiderea procedurii de insolvență a unor obligații pe care le are față de un creditor, să transfere bunurile din masă către creditorul respectiv și, în acest mod, să aducă atingere unuia dintre principalele obiective ale Regulamentului nr. 1346/2000, enunțat în considerentul (4) al acestuia și care constă în a se evita ca părțile să fie tentate să transfere bunuri dintr-un stat în altul în încercarea de a obține o situație juridică mai favorabilă.

36 Rezultă din ansamblul acestor considerații referitoare la modul de redactare și la obiectivul articolului 24 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, la contextul dispoziției respective și la obiectivele urmărite de reglementarea din care aceasta face parte că o situație precum cea din litigiul principal, în care debitorul care a intrat în faliment a executat, prin intermediar, o obligație față de unul dintre creditorii săi, nu intră în domeniul de aplicare al dispoziției respective.

37 Cu toate acestea, împrejurarea că articolul 24 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 este inaplicabil unei situații precum cea din litigiul principal nu presupune, în sine, că banca în cauză are obligația de a restitui suma în litigiu la masa creditorilor. Problema răspunderii eventuale a acestei bănci este reglementată de legea națională aplicabilă.

38 Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 24 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că nu intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții o plată efectuată la ordinul unui debitor supus unei proceduri de insolvență unui creditor al acestuia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

39 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 24 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență trebuie interpretat în sensul că nu intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții o plată efectuată la ordinul unui debitor supus unei proceduri de insolvență unui creditor al acestuia.

Semnături